Массе а мехкий пролетараш, вIашагIкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйл 1925 шера дениз ◆ ЕРА, 26 АВГУСТ, 1982 ШУ. ◆ № 102 (6668). ◆ Мах 3 кеп.

СИЙЛАХЬЧА ЮБИЛЕЯШТА НАКЪАДОЛХАШ

Ачхой - Мартановски района «Новосельский» совхоза бахьцадаараш леладераш тийша ба укх шера а шоаш толам боаккхаргхиларах.

— IаIама берриге бехк дIатIа а билла Iохайшача далап гIулакх, — йоах совхоза партокома секретара Денисултанов Шудаес. — Коллектива сий доаккхар, моллагIа халонаш ниййслой, керттерча даьнже ший дош кхоачашдар да. ХIаьта тха къахьегамхоша укх шера тIайнцад доккха декхар — 4500 тонн бахьцадаараш пачхьалкхенга доккха. Цудухьа шоай мел дола низаш, торонаш из дизза кхоачашдара оасцарI а яьха къахьегаш хьабоагIа тха бахьцадаараш леладераш.

юха дIаовтта безилга кхета а дем хIаравар цIенагIа до гIертар оасар. ХIаьта хьалхагIа цIена оасар дича цIоалагIа из болх кхы а цIенагIен сихагIен бе торо хулар. Цудухьа тха коллектива низ дIакхачьчар укх халача шера а кхозза оасар де. Цул совгIа тха механизатораша цахаддаш лазараш хургдоацаш бахьцадаарашта молхаш йийтар. ХIаьта оаха къахьегарга хьежжа дика хилар лаьтто тхона хьабенна хьувкъам. Ше хьийга къа ца доврал доккхагIа совгIат хургдий хIера сага.

Бригада болхлой кхай нисте лаьтта аьшкаш поминдорех хьаллйиза бодлашехьа а ший ГАЗ-53 марках йола машина хьатIалеьллар Бадригов Муртаза. Массева а

Хьалкхедаьр ца дойташ чуэц

Ший дош чIоагIа хилар совхоза коллективо хьалхарча шерашка а хьахьеккар. ИттлагIча пятилетка шерашка вIаштта лхеззa КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байрахх елар цунна. ЦхьаьттлагIча пятилетка хьалхарча шера а Еррагроссийска социалистически яхье котъяьлларг а лаьрхIа, РСФСР Министрий Советей ВЦСПС си карара кара тела ЦIе байракх елар. Деша дай болаш хьабоагIа совхоза къахьегамхой укх шера а. Масала, план 600 тонна йолаш пачхьалкхена дIачуенкаЙ 950 тонн нарсаш. Из толам бокнихача къаьстта дика къахьийгар Тепсуркаев Мовлас кулгалдеча № 3 йолча ВЛКСМ XIX съезда цIерагIча комсомольско - кагирхой бригада коллективо. План 75 тонн йолаш бригада вIаштIехьдаьлар 187 тонн нарсаш хьагулье. Из белгал а доннихаш совдоаа контора хьалхашка коллектива сийна урагIъадинтай ЦIе байракх.

Совхоза партокома секретарaпа № 3 йолча бригада [illegible]

цхьатарра дIатIа а этта сиха еттар болхлоша машина. ТIаккха шоай ведараш бе а ехха юха кхай тIа помидораш гулъе болайлар. Коллектива декхарийла я укх шера 400 тонн помидораш пачхьалкхенна дIачуяла. ХIаьта, хIандлехьа дIачуеннай 159. Иштта хаоттамо кхы новкъарле ца йой сентябрь хьатIакхоачаш шоай план кхоачашъе дага ба бригада болхлой. Цу гIуланка торонаш йолаш я. Дика вIаштIехьбаьккаб укхаза хьаьккха продукци талха ца тилхийташ ханнахьа цун реализаци яра болх. Помидораш хьагулъешшехьа уж консерви заводашка дIакхуьйш кхо машина я. ХIаьта стандартни йоаца помидораш чанхйоахаш совхозе шоай пульпаш я. ВIаштIехьдоал хьал мел кхебаь хьувкъам боа ца беш беррига чуэцей потребителашка ханнахьа дIакхачийтеи. Цу гIуликха хаддаиза тIаьхьокам лоаттабу укх коллективе къахьегаш болча Ачхой-Мартановски халкъа района Совета депутаташа Ленина орден лелаеча Гапаева Меднас, комсорга Оадоева Бийсетас, Миаева Зарас.

— Саратовски области халкъа депутатий инициатива хьал а лаьца кхебаь хьувкъам лорабара оарцагIа даьннад тхо, — йоах Оздоева Бийсетас. Масала, догIаш хилар бахьан долаш дика хьаннина цхьанйола помидораш лазараш а ниййтта талхи полвенниар. ТIаккха оаха чехка оарцийча а даьнна помидорашта молхаш техар. [illegible]

[illegible]

А. ШАДИЕВ.

Коартолаш чуэца йолаяьй

Тхо да Назрановски района «Экажевский» совхоза йоккха балха опыт йолча механизатора Итазов Исраьила кулгалдеш йолча звеной кхай тIа. Шовзткъен итт гектар хулаш да из. Итазов Исраьила ше лелаеча МТЗ марках йолча трактора тIехьайийзача агрегатаца хьахоарцаю коартолаш. Лаьтта къоарэ а деш цун агрегати тIехьа йоадийс IажагIо бос болаш йола цIена чIор дола коартолаш.

Укх шера тIехдаьнна дукха делхаш хиннача догIашеи шийла ихача деношеи чIоагIа дукхьале лый совхоза механизатораштa. Яь яле а цар гонзали денали котдалар хIана бокъонца гуш да, IаIама хьалаш иштта во хиннадале а хьалкхеяьн хьувкъам дика болаш йола коартолаш. ПланагIа яха езараш 115 центнер йолаш хIанз хьувкъам чуэца доладаьча кхай тIара хIара гектара тIара 140 центнер коартолаш йоах Итазов Исраьила звенос. Цар дикка доккхача кхайна юкъе хьувкъам эсалагIа болаш йолча гектараш тIара лраш я эттара хьалха хьаяха йолаьраш. Итазова лерхI юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 150 центнер а йоаккхаш лоацача хана ерригa шоай коартолаш хьаьхха яха.

Шовзткъен итт болхло воалл цун звеной кхай тIара коартолаш хьалехьаеш. ХIара дийнахьа шин гектара тIара яраш чуйлца яха низ дIаkхоач цар. Царна юкъе ба ха яха а ха яханза а бола нах, истий, мехкарий. Массехк минут мара ха яккхацар царех кхадсага ведар, тускар хьалдиза а из машина кузова чу дIадоассаде а.

Кагий бaраштa масал а гонташ хьинар айденна къахьег ханна боккхагIболча болхлоша. Царех цаI я Добриева Люба. Ткъо шу совгIа ха я цу йоккхагIйолча болхлочо шоай совхозе хьайнала къахьега. Цо санна ший нормаш дикка тIехкхоачаш а еш дуккхача шерашка къахьегаш хьийоагIа Албогачиева ПаьтIамат а. Царел тIехьабиса дага бац йоккха балха стаж йолаш бола Мужухоева Хьалимат, Картоева Насыпхан, Картоева Роза.

Цхьанкха хIама ца дойташ хьал мел кхебаь хьувкъам чубара къаьстта йоккха теркам тIабохийт Итазов Исраьила звеноцарча болхлоша.

— КIезигагIа яьхача о итт центнерага дIакхоачаш коартолаш йоах оаха аз агрегатаца цIаьхха лаьтта хоарцадича, — йоах Итазова.

Укх юбилейни шера планал совгIа пхи бIаь тонн а йоххаш пачхьалкхенга йиъ эзар тонн коартолаш йохка лерхIаш ба совхоза къахьегамхой. Цар социалистически декхар тIайийнад планагIа яха езараш 115 центнер йолаш укх шера хIара гектара тIара 150 центнер коартолаш яха.

Массехк звено йоалл коартолаш хьайоахаш. ХIаьта цхьанкха хIама ца дойташи лоацача хана хьувкъам чубаран деррига шоай низаш оарцагIдаьха къахьег совхоза болхлоша.

С. АУШЕВ.

СУРТАШ ТIА: (лакхехьа) совхоза коартолаш кхееш вола звеньевой - механизатор Итазов Исраьил (Лохехьа аьрдехьара аьттехьа) совхоза дикагIбола болхлой Мужухоева Хьалимат, Картоева Насыпхан, Албогачиева ПаьтIамат, Картоева Роза, Добриева Люба.

И. ПЛИЕВА сурташ.

СПЕЦИАЛИЗАЦЕХ ДАЬННА БЕРКАТ

Сунженски районе эггара йоккхагIчарех цхьа колхоз я XIX партсъезда цIерагIа яр. КхоалагIа шу да цоаша кхаходидаьча лаьтта доккхаьра культураш хьал а [illegible] шоай хьайбашта кхоачам хилийта цига доаккхар йийцу.

[illegible]

Хьанал хьалха

Махка а вай республика а дезача цIемашта баккхийча деношка къахьегаш ба «Ростовэнергомонтаж» производственни предприята Грознески участка коллектив.

23-ча августа кхоачашъяьй ремонтниекаша дерригача технико - экономически гойтамий барзI бетта план. Дукха балхаш даьй цар ТЭЦ-2 котлоагрегат эрга а хьийда тоаеш.

Яхье хьалхалаттараш ба слесараш В. Белогуров, Н. Васильев, В. Афанасьев, сварщик М. Воробьев, мастер И. Хабибулин, кхыбараш.

Шоай торонашка а хьежа коллективо дош деннад кхоаьрча пятилетка хьалхарча шин шера план республика юбилеяш хьатIакхоачача денга кхоачашъергьа дьнна.

С. ХАЧАТУРОВ.

* * *

Шоай производственни заданеш, тIайийца социалистически декхараш дагим тIехкхоачашдеш къахьег цхьаьттлагIча пятилетка шоллагIча шера Грознески буруь тохара балхий управлене коллектив. 11-ча августе кхоачашъяьй цар дерригача технико - экономически гойтамий барзI бетта план. Карара шу доладелча дена планал совгIа цар теха буруь 739 метрa кхаьчад.

«ХIара балха дийнахьа хьадер дуккагIа хилийтa деча дежарагIа коллективо шерра хьражача социалистически яхье дагим хьалха латташ хьабоагIа 10—20 процент шоай сменни нормаш тIехкхоачашъеш бола А. Мач, Г. Ильичев, А. Золотарев, Н. Гусенов керте латтача бригадай буруьдеттараш.

Шоай хьахьегама толамаш цар хьажаду махка а вай республика а хьатIа кхоачаш латтача дезача цIейшта.

А. СУРХОЕВ.

* * *

ЦхьаьттлагIча пятилетка шоллагIча шера беттагара - беттага шоай производственни толамаш денагIа гулбеш йоахаре къахьегаш ба «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттехой. Газ хьахара барзI бетта план хьанал цхьаьтта ди хьалха кхоачашъяьй цар. Цу юкъедисача денощка пачхьалкхенна планал совгIа йоалийнарг я цар ши миллион 800 эзар кубически метр газ. Мехкдаьтта дехкара барзI бетта план тIехкхоачашъеш а. Ер шу доладелча дена пачхьалкхенна планал совгIа цар даьккхад 2200 тонн гергга «Iаьржа дошув». Къахьегама оасарле лахкъяра барзI бетта задани а 104 процент кхоачашъеш а.

Хьинаре къахьегаш хьалхашка лаьтта декхараш дизза кхоачашдаши а мастераш Латников Николай Павлович Гегиев Умьбе бен-Хани керта латтача бригадай коллективаш.

Б. КОСТОЕВ.

СТАРОПРОМЫСЛОВЦАШ — КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Къаьстта дика къахьег укх юбилейни шера «Старогрознефть» НГДУ йиълагIча цеха мехкдаьттахоша. Ер шу доладелча дена ткъоалагIча августага кхачалехьа цар пачхьалкхен планал совгIа даьккхад 45 эзар тонн «Iаьржа дошув», шера тIайницача социалистически декхарех планал совгIа дакха делаш хиннар 13 эзар тонн мара доацача. ХIанзлехьа барзI бетта план тIехкхоачаш а я, сентябрь бетта чотагIа мехкдаьтта доаккхаш ба уж.

Яхье хьалха а латташ, хьинаре къахьегаш а къона коммунисташ А. Алексеев, С. Литвинов, А. Горбатко керте латтача мехкдаьтта доахарий бригадаш.

Старогрознески бурув тохара балхий управлене июль бетта дена тIадоагIача шера чотагIа бурув тохаш я йиъ бригада.

Царех я коммуниста Цаплин Владимир Яковлевичa кулгалдеча комсомольско - кагирхой бригада коллектив. Дика лел цун болх укх август бетта а. Ханал итт ди хьалха бурув тохара бетта план кхоачаш а я, цо техад 400 метр бурув. Укх юхедисача деноашка планал совгIа цо тохаргда бIаь метр гаргга бурув.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа укх шера Нохч-ГIалгIай АССР Лакххехьарча Совета депутат Баталова Мадина, буровой партгрупорг Бураков Алексей, бурудеттараш, коммунисташ Баскинy Николай, Черников Александр керте латтa сменаш. Дика болх беш ба укхаза бурудеттарий гIончаш Йадаев Ваха, Висханов Мовлады, Сушко Александр, Черников Владимир, кхыбараш.

* * *

Ер шу доладелча дена планал совгIа 39.4 эзар кубически метр теза 400 тонн газоли бензини даьккхад коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча «Грознефтегаз» мехкдаьттагазаи управлене коллективо. Лаьргiа хиннача дикка дукха

гIа лаьхьйа къахьегама оасарле, кхоьъа 85 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Планал совгIа продукци хьахьола кийхарах, дIаштагачун а доккхачун а кхоа барах укх шера управлене болхлошa пачхьалкхенна баь пайда 513 эзар сом ба. Рационализаторашa производствана юкъейиxьача предложенешa шера пачхьалкхенна 40 эзар сом пайда бу.

Дика лел таловкхи гIулакхаш август бетта а. Цхьанкха смена дIаэйтан цар шоай нормаш дикка тIехкхоачаш ца еш. Шоашта хьалхашка лаьтта декхараш дика цIена кхоачашдеш хьийбоагIаш хиларца белгалъбаьнна ба компрессорий машинисташ Солнышкин Иван, Резников Николай, Хамидов Зайнды, операторашa Карпенко Ольга, Омарова Айманы, Черникова Мария, Магомадов Каим, кхы дукха барaш а.

* * *

Технологически транспорта Старогрознески управлене болхлоштен кхархоштeн юкъера доттагIал чIоагIа да. ХIара шера автомобилисташa шоашта лаьтта ду кхархошта бахьцадаараш, сом, хьаьт чуэцача, доакъар кийчдеча. ХIанз укх сахьате Грознески районерча «Загорский», «Нефтяник» яхача совхозашкa цхьоалагIча дIергагIча кхакхоле болх беш а управленера болхлой в а богаш бола корхI трактор, бахьцадаараш чуэцача болх беш а автомашинаш.

ХIаьта предприятерa 15 къонача водитела дош деннад хIара шоаттдийнахьа картолаш хоаххьол хьийта бо. ДIаделаьча шоаттдийнахьа «Горячеисточненский» совхоза пачхьалкхенна цIадала цар дIаделаьр 54 тонн хьит. Иштта [illegible] дала цар «Ачалукский» совхоза а.

Ахархошта [illegible] дика болх бараш белгалбаьнна ба водителаш [illegible] Магомадов Хусейн, Талхиев Хьасан, Дадашев Хьасан, кхыбараш.

А. ТИЩЕНКО.

Цар дош чIоагIа да

[illegible]

Юбилейна накъайода город

Городской партийни организаци, Грозне къахьегамхоша, СССР хьаьвь 60 шун, Нохч-ГІалгІайчен автономе 40 шун, из ший лоІамагІа Россена юкъаекха 200 шун дизара баха ма боаггІара накъабахар дукъа шерра социалистически ях а йоаржаь, белггалара толамаш делла XI пятилеткаа шоллагІча шера планаши социалистически декхараши кхоачашдена.

Хьаьларча ах шера промышленни продукци махкела ткиэара план 100,2 процент кхоачашъяьй. Планал совгІа 20 миллион сома маьха тайптайпара хІамаш [illegible] предприятеша. Уж 0,7 процент дукъагІа хул дІадахача шера цу хенаца иийсейча. Цу хьокхаме а, товарни продукциехьаьра а, къахьегама бесарленна а темпаш дукъагІа лакхьаьй Октябрьски Старопромысловски районий предприятеша.

Грозне мехкадаьттехоша планал совгІа деъаккхад 58,2 эзар тонн кІаьрма дошуьр, аьшта аьлча шера социалистически декхарешка лаьрхІа киннакуй 33,2 эзар тонн дукъагІа, планал совгІа тохад цар 1978 метр бурув.

Балха дикал дуккьал юткъанцарча партийни организацешна, къахьегама коллективешка ланьъера декхар лоархІамах ший ханнаьша оттадеьчи хилар, коммунизм хьалъяра доккхийн тайп-тайпарех деззараш кхоачашдера дахкъера цар наьрлІам эггара боккхагІа хилар теркал а деш, парте городской комитете горкома пленуме дийцад «КПСС XXVI съезде решенеш кхоачашъера юккьанцарча партсрганизацей организаторски политически балха хьалах а из тоабара де дезарех аь дола дош.

Городской партийни организацена хьалхашка кхаргІа латта социальни экономически проблемаш къоастаена тІехьІІехьа дукъагІа уІаргІіу комплексни программо-целевой накъа практика. ИттаргІіен цхьайттлагІіен пятилетканашь мтт целевой программа кийчъвьй городе. Кертерча дакъа уж йийцай парте городской комитета пленумашка. хІаьта производства эффективности балла дикали леккъера, машиннакъа транспорт дегІайоалара, ресурсаш ккоара, къахьегамхоша медицински, торгови, бытовой гІулакхаш дела тоадара, халкха эша товараш дукъагІа хьадера, цар ассортимент шарьяра, ууІа цІенош деша бера а йоацача берий учреждени хьалъяра, гІонна дола боаламаш хьадара тІеорзаь а а уж. Къаметтел белггалара кхоачамбоацараш долаш хила а я уж программаш партийни, профсоюзни, комсомольски организацешн, халкьа тІахьожама органаши шоай низаш парте правительствен директиваш социально-экономически дегІаелара кертерча постаноашта кхоачашъера тІа деррадела вІашгІехьдоаккхаш моле юкьиг.

КПСС райкомашта, юккьанцарча партийни организацешта новкъостал дар дукъа парте горкома пропаганда агитаци отдело юбилейни денашта кетальча лекцех, беседах, докладий магаргаь [illegible] кетош моле тематика, лозунгий, тІаккхамий тексташ [illegible]. Юбилейшта дийно ера дешара хьаьца городе беллча иара кхалкхешка кастнаста къамелаш ду партийни, советски, боалама болалоаь леттача КПСС горкома, райкомий информационно-пропагандистски группаша, единги политденош [illegible]. Старопромысловски районе полита маккдоьккхад уж [illegible] «Советски Социалистически Республикай Союз хьаьвь 60 шу дизараь» бола КПСС ЦК сонам ленински хьамий политика толарах доле къаьгга теналла. Октябрьски районе — «Ленински доттагІал долаш хиларах да вай низ: болашъ [illegible] тІемах.

Шу чакхдаладза города къахьегама коллективашка полиденош чекхдоахаргда укх тайпара темаш а йоалш: «СССР хьаьвь. Нохч-ГІалгІайчен автономе 60 шун из ший лоІамагІа Россена юкъаекха 200 шун дизара — тха хьинаре къахьегам», «Советски социалистически вахара хьиса — социализмана карагІдахьнна сиблаь — доакка [illegible], «СССР халкъий дезале къахьегама черда мулаш доахаргда», кхыяраш.

«Знание» яхача обществан Нохч-ГІалгІай организацен правленеца цхьана юбилейни деношта кетаеь общественно-политически чтенеш ю районашка, промышленни предприятешка, дешара заведенешка партийни советски болкхоша, ІилмазошаМашарен кхолламийи ленински накъвацаь хаш.

Еррнгача раионашка чакхъьнна юбилейшта ниьйчо ера, интернациональни кхетам балара дешаш дуеаш хинна граждани сходаш. Партийни организацей балла практикана чІоаргІа юкъедахад улицей цІейш дездела. Хоза чакхъьлар цІейш Калинина уІаргІіва, Кирова цІаргІіва, Войкова цІаргІіва поселкашка, Коммунистически улица тІа, кхычахьа. Алккха укх шера хьалзарча хил бехте дездаьд 50 совгІа улиций цІейш.

Юбилейшта нийно ера саккъердемен дика чулоацам болаш бола бу культура учреждениша. Культура дворецашкен цІеношкен, клубашка а библиотекашка а юбилейни деношта кетаеь тематически сайренаш, устни журналаш, хеттарий жопийи сайренаш вІашагІлевк, книжни выставкаш кийчъайй.

Чаьйоаз вай махка, республика истории лаьца ешача лекцей циклаш: «Сийлахь доккха доттагІал дукдуела хьест» — В. И. Ленина цІаргІіа культура Дворецe, «Нохч-ГІалгІайче кемарашка болча дезале» — просвещене болкхой ЦІаргІа, дукха кхыяраш. Кхаетц устни журналаш «Нохч-ГІалгІайчен 60 шу» — С. М. Кирова цІаргІіва культурай салаІарен парке, «ІІарначен боккхачен цхьан дезале» — Н. К. Крупская цІаргІіва культура ЦІаргІа, арадоах радиогазеташ.

Города кинотеатрашкен кинозалашкен кинофестивалаш ю: «ІІаьшеренашка дицлургдоаца денале гІулакх», «Тоалеса республикаш», «ПаргІатача республикай йоаргІйоаца Союз», кхыяраш.

Культура дворецашкен цІеношкен, клубашкен юбилейшта кетадаь кудожественни самодеятельноста концерташ уттеду, театрализовани цІейш деду.

Ши эзар совгІча исполнителаша — духовой оркестраша, иллейн халкарийн, спортивни коллективаша — дакъа а лоацаш, Ленински доттагІал долаш хиларах да вай низ болаш [illegible] городской театрализовани цІей хилар 1982 шера 5 июне В. И. Ленина цІаргІіе [illegible] тІа.

Махкен республикан юбилейшта [illegible] ма йоаггІара накъахара дукха бола бу городской библиотекай коллективаша.

ІІашагІлеткнай массаза а хургйола книжни выставкаш, агитатораште, политинформаторашта долча новкъостала газетно-журнальни статьяи папкаш лелаю: «Даим Россеца», «Бер» таьна дезал цхьана», «Халкьий-ехжарий ІІарччача цхьан дезале» яхаш общественно-политически чтенеш ю, литературни тематически сайренаш, устни журналаш, викторинаш, кхыяраш вІашагІьевк.

Мероприятей плана тІа оттадеьд монументальни пропаганда, гойтара агитаце, малгича архитектурни формай, лозунгий, панной, сердалца гойтара агитаце объекташ хьалъенга. Дах довлаш латт монументальни пропаганда кхозаммче объекте дола Л. Н. Толстойнен С. М. Кировнен доттаІаргдола памятникеш.

Махкен республикан юбилейшта кетаеь стелла хьаьрвргйолаш а главпочтамта зданена хьалхашка, «ЦІеча Байракх» ордена сурт а тІадолаш кийча а аь Тухачевски улицегІа дІаоттаьй «Коммунизм хьалъечун морални кодекса принципаш» яхар саина йола гойтара агитаце объекташ, Кирова проспектагІа «Советий Махка къонах» яха йоккха изо стенд. Торгови центра районе дах йолзув оттадеьд: «Тхоана машар беза». Заводской районе Маяковски цІаргІіва улицегІа, гобаьккха бодача накъа тІа, пединститута, хьекаргой говзал лакхьеча института зданеш тІа, гІиш понзой поселка, кхычахьа 11 панно, композици, лозунгаш оттадеьд. Сердалца хьад 19 лозунг хьалтехад. Царех да: Ленина проспектагІара «Даькъала хийла марксизмленинизм», «Даькъала хийла советски интеллигенци», «Нах, лорабелаш машар». № 1 йолча роддома здене тІара «Хоастам хийба мохлсага-наьнаьх», Победе проспектагІара «Дуненна — машар» яхараш, кхыдераш.

Сердала агитацегарча хьала хадданзан динен тІаьхожам лоаттабара горэлектросета къаьстта участок вІашагІлэллай деррига лозунгаш цар балансана дІагІа а денна.

Парте горкомо миштта план оттаьй города керттера магистралаши майдаши комплексно кийчъера. ХІанз керттерча дакъе кийчъаь хьинаь Ленина проспекте Орджоникидзе проспекте.

Революце проспектагІа Ленина майдангара театрально-концертни залага кхаччалца газа-сердала гирляндаш оьхаргьа. Царна оттаяь хьинай еррига документаци, цхьаццайола цар элементаш кийчъеш латт.

Белггалара болх бахьб гойтара агитаце оперативни средстваш йоагІ-йоагІача дІаоттаера. Дукха лозунгаш да городе (50 гаргга), гикай витринаш юбилейни тематика йолча плакаташца кийчъай, цу гІулакха пайда эц городской пассажирски автотранспортах (автобус, трамвай, троллейбус).

15-гІа шурий совхоз болчахьара городе хьечувоагІа моттиг кийчъай, Мазачнала оагІорахьара хьечувоагІа моттиг кийчъаь йоалаш латт, Черноречье поселка дІачуводача моттиг кийчъяра белхаш дош латт.

Цунца цхьана, гойтара агитаци кийчъяре гІуланза йоккхий залонаш дукъела уетт парте горкома, райкомашта, юккъанцарча парторганизацешта. Города керттерча архитектора чІоагІ а аь, ерригача объекташта эскизаши технически документаци йолаш иле а, уж хьаькенга юкадеттерча балкаш кхоачаш деш болча художественни мастерской низ геттара кІализга хилара. Мастерскеш геттара ео ІалашъІе баса рашцеи кхыча материалашцеи. Из бахьан долаш гойтара агитаце 153 объектах 30 юбилейни комиссе оттаьча каиашка кийчъаь аланзар.

Парте горкомо, райкомаша долле хІама дергда юбилейшта хьатІахдачалекъе республика столица ший ханнаьва архитектурно-художественни кийчъаь яхкара.

А. БЕЛЯКОВ,
КПСС Грозненски горкома пропаганда агитаци отдела заведующи.

«Чечингазвыбыт» объединенина чуйоагІача Грозненски модаа ЦІаргІа эггара дикагІа лаарйгІа болх барзкъаш доззар а Зармаева ТІаус Хасановна. Цуна заказ дакъа [illegible] болх [illegible] сен [illegible] [illegible] боккхаш. ХІаьта модаь ЦІен предложена книжка тІа ТІауса барнал яхаш дах йоазош геттара дукха да.

Иштта болх ба цун вІашгІеэьдоал ший балкаш тІехдина иэаташ хиларах. ТІхьаь итт шу гаргга да я зІамаш тегача цо болх бу. Цу шерашка цо болх бахьб мугІарера болхло, зІамаш тега моториста, мастер, барзкъаш доатар йолаш. Йоккха опыт Іомаьй цо цу массе а долча белхаш тІа. Ший опыт, дикагІйола балла методеш дог раьза долаш цо дІа а йовзийташ [illegible] зІамаш тегараш, барзкъаш доззараш дукха ба. Царех ба барзкъаш доззараш Магомадова Марина, Худайназова Ирина, зІамаш тега мастер Товмарзаева Ася, изн дукха бераш.

Дукхаьча шерашка хьалхала къа а хьегаш Зармаева ТІауса даьхача къахьегама толамий лаьза мах баьб. Даьзено. Предприяте хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударника сийлен цІи еннай цунна. ТІауса ма1кка тІа лелаш а Къахьегама ЦІеча Байракха орден, «За трудовую доблесть» яхем Ленински юбилейни медалеш, «РСФСР быта служба отличник» яха сийлен знак.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТІА: барзкъаш доззар ТІ. Зармаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Грозненски хІамаш тегача производствени объединена чуйоагІача № 1 йолча филиала коллективе цІи хезаи массане а сий деши йола болхло я Ахмадова АсмаІ «ХІара балха дийнахьа хьадер дукхагІа хилийта!» яхача девизагІа йола социалистически ях шерра йоаржа а аь къахьегача хІамаш тегараш та юкъе даим хьалха латташ хьайоагІа АсмаІ укх тІехьарча массехк шера.

Доккхий социалистически декхараш гІойийоз хьинар долча болхлочо. Цо дош денниад цхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера план хаьал кхо бутт хьалха кхоачашъергьа аьнна. Из да Нохч-ГІалгІайчен автономе 60 шу нохчийн гІалгІайн шоай лоІамагІа Россена юкъебаха 200 шу дузача цІейна цо кийчдеш дола къахьегама совгІат. Дика болх бе гІо ду цунна хІамаш тегача производства Ставропольски техникуме дешаш из хиларо а.

Хьинаре дакъа лоац АсмаІас общественни вахаре а. Из я участка профорг.

СУРТА ТІА: А. Ахмадова.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХІАБУ

Кердача къахьегамы толамашца мехка а вай республикe а тІейн белгалдаьха лаархІа къахьегаш ба МагІалбикера газ чанхйоахараш укх шера. Шоаш лаьрІап кхоачашдара наьнъа тІа цар дика хьттув а бол.

Цунна тешал ду завода коллективо укх шера баьча балхо. Газ чанхйоахараша тІейнхоачашдеьча укх шера хьалхарча ворхІ бетта продукци арахецара а из махкалъаьнкъара а декхараш. 19230 тонн гавах даьнкха бензин, 21,5 миллион кубически метр цІеньаь газ — план а завода ворхІ бетта планал совгІа махкалъаьнкхка продукци, 107 процент кхоачашъаьй заводо къахьегама оосарле лакхьара план.

Шоашта хьалхашка латта декхараш хІара бетта толамца кхоачашду завода ерригача участкаша, цехаша бригадаша «Улув тІехьавусар воапаш болх бараь». «ХІара балха дийнахьа хьадер дукхагІа хилийтара!» тІехьа социалистически ях леладарах даьнна беркат да цо.

Завода доакъоашта юкъе массарел а дикагІа хьокхамаш доахаш хьайоагІа начальник М. Б. Баркинхоеви профгрупорг М. Х. Мерешкови болча шоллагІча комбинировании установка коллектив. Цу коллективо чотагІа да заводо планал совгІа мел даьнкха бензин. Иштта из коллектив хул кхычарел дукхагІа социалистически яхье хьалхарча моттигашка.

ЦхьайтталагІча пятилеткa шоллагІча шера декхараш кхоачашдеча хьалхалаттарех я Нохч-ГІалгІай АССР мехкадаьттаи газеи промышленноста заслуженни болхло волча А. А. Зандиева кулгалдеча компрессорни станце, завода партбюро секретара В. И. Чиркова кулгалдеча товарно-бийдала участка, А. В. Королев керте волча тІахьожама-зистара приборашн автоматикен лелаеча служба коллективаш а.

Заводе я социалистически яхьа экраназ. хІара болхлочо, гІулакхорча саго дийнахьа баьча балха дикал дІаязъю цар тІа. Бетта баьча балха итогех белгалйоах социалистически яхье дикагІа хьокхамаш даьха коллективаш. Иштта белгалйоах укхаза тайп-тайпара говзалех толамигІа лаьрхІа бола болхлой а моральнo а материально а белгалйоах социалистически яхье котбаьнкараш.

Ерригача завода хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча дикаа дакъа лоацаш, социалистически яхье кхычарел дукхагІа хьалхара моттигаш йойхаши совгІаташ нийсли хьайоагІа белгалъяьха коллективаш.

Шоашоай балла толашагІа лоархІаши социалистически яхье хьалхарча мугІарашка латташи хьайоагІа компрессорни станце вокхагІйола машинист П. И. Алексеев, слесарь П. П. Попов, приборист А. И. Ляхин, токарь И. И. Еланов, товарно-бийдала участка слесарь М. И. Чеботарев, дукха кхыбараш.

ЦІенхаштта йоакхо еш леладу газ чанхйоахача заводе керда техника юкъейоалалга, организационно-технически гІулакхаш кхоачашдела, доатора, электроэнергена, кхыча хІамашта кхом белга. Из бахьан долаш ах миллион киловатт-сахьат совгІа электроэнерги кхояьй, дикка лохбаьб болх беча хана доача мехкадаьтта боарам, иштта лакхбаьб газах хьонъоастаеча хІамай боарам. Из бахьан долаш дукха эзараш сома пайдехьалкхен рузиьа кходе вІаштІехьдаьинад газ чанхйоахарий.

Дуккхача къамий вахалаш юкъебоагІаш йола йоккха интернациональни коллектив завода хьалхашка латта декхараш кхоачашдара оагІорйоаккхаш дукха болх чанхбоакх завода партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Къаьстта йоакхо еш леладу цар укх тІехьарча хана къахьегам хоашта интернациональни кхетам балара гІулакх.

СССР хьаьнна 60 шу дизара, Нохч-ГІалгІайчен автономе 60 шу дизара нохчийи гІалгІайи шоай лоІамагІа Россена юкъебаха 200 шу дизара деза цІейш дездара исторически а политически а лоархІамах. советски халкъашта юкъерча ленински доттагІалах даьнача беркатах болхлой, гІулакхера нах, заводера берригa къахьегамхой дІаяхетабара тІаберзабаь ба укхаза 57 берригa кхетамбалара болх.

Берригача советски наха а санна дег тІара хьоабаьлчеш тІаийцай МагІалбикерча газчанхйоахараша КПСС ЦК майски (1982 шу) Пленума решенеш, укхаза белгалъяьнна Кхачан программа. Цу исторически документия чулоацами уж кхоачашдеш завода коллективе хьалхашка отта декхараши хІара болхлочоа дІадовзийташ ба хІанз политинформаторашн агитаторашн.

Вай мехка тІаийца Кхачан программа кхоачашъелга шоай гІулакх лоархІаш ба газ чанхйоахараш. Заводерча коммунистий собране дийцар майски Пленума балха ито гех цар[illegible]а хьежжа завода партийни организацена хьалхашка оттача декхарехи дола дош.

Предприяте йолаш йолча торонашка хьежжа Кхачан программа кхоачашъеш газ чанхйоахараша де лерзІа гІулакхаш белгалдаьхах собранено тІаийцача соцам тІа. Царна юкъе да завода шефство лелаеча «Кавказ» совхозе 40 гектар кочсаш лелаелга, цу боахама 60 тонн йол йоакхилга, баьццаараашта оасар деча а уж чулдача а совхоза новкъостал делга, кхыдараш.

Цул совгІа заводе гІонна бола боахам вІашагІбоалла лаьрхІад укказа. Дукха а бенха а лаьрхІа кроликий ферма вІашагІйоллаш ба газ чанхйоахараш. Клеткаш а яь кроликашта моттигаш вІаштІехьа яьхай, мукх, кем, йол кхыдола доакъараш Іалашдаьд. дукхагІъяраш нана-кроликаш а йолаш 50 кролик эпа моттигаш лехай. — Укх гурахьа болх бе йолалургйолаш я тха завода кроликий ферма, — йоах завода партбюро секретара Чиркова Владимир Ильича. — Шерагара шерага шерлургда ферме кроликаш лелаелга. 1985-ча шера цкьа эзар кролик хилийта лерхІ оаха тхоай ферме, цара юкъе бІаь нана-кролик а йолаш.

Иштта, мехка а вай республика а деза цІейш кердача къахьегама толамашка белгалдахеш Кхачан программа кхоачашъеча дикза дакъалацеи лаьрхІа къахьегам ба МагІалбикера газ чанхйоахараш.

А. БАСИЕВ.

ПЛАНАШИ КАРАГІДУВЛАРАШИ

270 МИЛЛИОН ДОЛА СОВЕТСКИ ХАЛКЪ: ДУКХАЛЦА ОНДАДАЛАР ХИННА ІАЦ

1982 шера июле 270 миллионал тІехбаьннаб вай мехка баха нах. Дагадохийтаргда вай 250 миллион бар уж 1975 шера. ХІаьта XXI бІаьшере йоалуш вай хургда, гучох, 300 миллион. Бакъдар аьлча, гайна е газа цa бебаш соцаргба, 100 миллион сага тІех ца боалаш, хетаргахьа, 2075 шерага кхоачаш. Цхьабакъда, дукхалга дилача мара сонцарбац уж онда ца боалаш. Дикалга дилача тІаккха? Из дІахо гІоргда. ХІаьта из тоидалар доалув доацаш да. Цу тайпара дегІаахара [illegible] цесс токхача, аламаш дебара проблемаш Іомаш волча Центра (Московски университет) керте латтача профессора Дмитрий Валентел яхача.

нолалуш Россе 32 шу мара ца хиннача метте 50 шу.

Вай мехка хІана а тІехьа холуш за тІемана даьча экономико-демографически хаттарех [illegible]. Масала, бахача нахах 10 процент совгІех (20 миллион совгІа саг) къамаш рузхьах 30 процент гаргга дІадаьлар цунах Сийлахь-боккхача ДаимехкатІем тІа. Цул тІехьагІа кхобиса нах хІана а тІехьа бол хо [illegible] цу хана [illegible] [illegible].

[illegible]

ха бахаш дукха юкъера за XXI-гІа бІаьшере [illegible] 60 шерага кхачча [illegible]. Медицинаеи биологеи дІахо карагІдувлараш торо хулийт хІана [illegible] сахьате геттара кІезига [illegible] а кхы дукхагІа ал [illegible].

[illegible]

лачул. Толамаш кхы а белгалагІа за итт класс яккхара арелоста аттестатаца цхьана квалификацийни разряд а яьккхарий. Из шолха йатна хул хІана юкъерча профтехучилищашка уж йоалараш карарча пятилетке 60 процент дукхагІа хила — шера миллион сагага кхача белаш да.

Тахан ветеранийи [illegible] [illegible]

[illegible]

чабелаьа а из социальни [illegible] на ца Іеш, экономически [illegible] [illegible] тар кхолловца [illegible] ол.

КХОАНАРЧА ДЕНАХ БІУБЕННА ХИЛАР

[illegible]

«ВАХАРА ДИКАЛ» ЛАКХЛУШ ЛАТТ

Фу малан долаш да «вахара дикало» яхалга? Из дош дикагІа [illegible] [illegible]

[illegible]

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. [illegible]

СУРТА ТІА: [illegible]

ТАСС фотохроника.

ТОЛАМАША ДОГ ГIОЗДОАХ

Йоккха къахьегама котало яьккхай «Урусмартановская» яхача оалхазарий фабрика бакъ тайнача коллективо. КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш а мехка Кхачан программа а кхоачашъеча ондо дакъа лоаш фабрикерча оалхазараш лелодераш.

Масала, пхьайтталаргIча пятилетка шоллагIча шера хьалхерча ях шера задани паччахьалкхента дулх дохкара дакъе 163 процентиг, хIаьта фуаш лоаттадара даькъе 200 процентиг кхоачашъяьй фабрика коллективо. ХIара дийнахьа кхойтта центнер ков тIарча оалхазарий дулхи ялх эзар фуъи — из зал я фабрикегара Даьхента кхоача продукци. Яр шу чакхдалалехьа яхы тIа 700 центнер дулхи ах миллион совгIа фуъи паччахьалкхенга дохка дош деннад коллективо, вешта аьлча, шера план 10 бетта кхоачашъе социалистически декхараш тIаийцад оалхазараш лелодераша.

Дукха ба фабрике шоай балха биэза бола говзанчаш. Царех я йоккхагIйола птичница Социалистически Къахьегама Турпал Аюбова Шумисат. Дукха ба фабрике Шумисата балха говзал Iомаяь къона болхлой.

СУРТА ТIА: Социалистически Къахьегама Турпал Аюбова Шумисат.

З. БАТЧАЕВА сурт.

«КОММУНАРКА» ЯХАЧА СОВХОЗА БОККХА БОАХАМ

4 600 гектар оаха латта, 4.000 кел совгIа бетта етт, 120.000 кока котам — миштта ба Москва доазон хьулбехьен — мелхбуле хьаьгахьа массаза километро кольцевой автомагистралиа тоьна уллача «Коммунарка» яхача совхоза боахам.

«Коммунарка» — столица шурий продукташ це Iалашъеча кхо бIаь совгIча доккхеча пригородни боахамех цаI. ХIара денна укхазара дIаэха 50 тонн гаргга шура. Цул совгIа совхозо Москвай тIехашка хIара шера 28 миллион гаргга фуъ, эзар тонн коартол лоаттаю.

Нагахьа санна детта доазон ахаш совхоза йоккха йоацача фермашка — хIаране тIа 230 беман дера, шоллагIа дакъа — 2 000 беман шурий комплекс оалача 14 гектар дIалоацача меттига да. Из промышленни хьисапе лакхамеханизировании предприяти я, кулгара боле баьш мах а боацаш. Укхаза йиэза механизаци чуй доадандеттача, кхоабеча, кхохьегудеча, ардоаккхача. Электронно-вычислительни шинро торо лу деррига техническа экономически зоймаш чоте зиа. Совхоза хIара доарие цхьан сахьата 120 етт бетта магаш я.

Комплекса оборудовании кхоачаче хилар а доазон дукха хилар а дIадейкар штате юкъа массаза инженер (энергетикаш, теплотехникаш, тIеьхьожама-дистара приборий специалисташ), хIаьта миштта зоотехникаш а ветеринараш юкъе боалабелга.

[illegible]

БОККХАГIЧАРГАРА МАСАЛ ЭЦАШ

Кагирхошта коммунистически кхетам балара районни комсомольски организацена чIоагIа новкъостал ду Сунженски райоге вIашагIъеллача ветераний Совета. Яхайтта саг чуболгIа цу чу. Уж ба комсомола, тIема, къахьегама ветеранаш.

Дукха ха йоацаш хиннача ветераний Совета оргIаш заседане дийцар 1981 шера а укх шера хьалхерча ялх бетта а Совето баьча балхах. Ветераний Совета председателa С. Н. Васильковa аьлар, укх тIеххьарча ханa ветераний Совето мога а ваь, КПСС членалла дIаийшa дикагIйола 54 комсомолец. ТIема а къахьегама а 28 ветеран кагирхой хьехамчаш ба, 32 ветерано шефство лелаю школашка йолча музеешта, тIемa а къахьегама а сийлен уголокашта.

Ветераний Совето дукха болаш бола нах юкъезаб кагирхошта тIема-патриотически кхетам балара. Цо чIоагIа новкъостал ду Советски Эскаре гIулакх де болха кагий нах кийчбара. Масала, фашистски Германи эшаяь ди хьатIотташ «Сельхозтехника» МРПО хинна вIашагIкхетар кагирхоша динка пайда эцаш чаккхдьлар.

ТIеххьарча хана районе шерагIа юкъекхувл керда обрядаш, традицеш. Къахьегаме хьалхалаттачар сийдеш, кагирхой болхлой мугIарашка хьаэцаш, Советски Эскаре гIулакх де болхераш торжественни хьалаш а долаш накъаболахаш сийренаш, вIашагIкхетараш хул районе. Уж мероприятеш чакхъяхара чIоагIа новкъостал ду комсомола ветеранаша Татаринцев Петр Алексеевича, Кулинова Евдокия Захаровнас, Гайтукаев Мутуш Асхабовича, Яленко Михаил Ивановича, кхычар.

ХIанз комсомола ветеранаша дукха болх бу СССР — 60 шу, Нохч-ГIалгIайчен автономе — 60 шу, нохчийн гIалгIайн шоай лоIамагIа Россена юкъебаха 200 шу дезара баха ма боагIа накъабахара. Шолжа тIарча комсомольций истори довзийташ ва, масала, комсомола ветеран Татаринцев Петр Алексеевич.

Р. ТАТИЕВ,
ВЛКСМ Сунженски райкома секретарь.

ДАГАЛАЬЦАР кхоачашдергда

Укх шера 7 бетта хьайбай продукташ дукхагIа яхара а кийчъяра а тIехьа лелаьча социалистически къаьвсама итогех котъьйнар а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIдьча Сийлен улга тIа яьккхар Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза № 4 йола ферма. Укх шера шоай коллективо хьалхашке латтача декхарехи уж кхоачашдар духьа шоаш дечоха дуйц ду ферма заведующе М. Галаева.

Шура яккхарен из паччахьальхенга йохьарен ворхI бетта план 26 июле кхоачашйир тха ферма къахьегамхоша, хIаьта август бутт болалуш паччахьалкхента ворхI бетта планал совгIа 14 тонн шура ехнар.

Довхенгара йоаккха продукци хIара дийнахьа дикка тIанхетийташ хьийоагIа тха коллектив укх август бетта а. Масала, 1 августе паччахьалкхенна 5700 килограмм шура ехка хиннале 17 август хьатIахоачаш 6020 килограмм ехнар.

Дега тоам беш да соахка укх хана хиннача шура хIанз дукхагIа йоаккхаш хилар а. Масала, соахка 17 августе хьатIакхоачаш ехка хиначул 1040 килограмм дукхагIа я укх шера цу дийнахьа ехка шура. Дика я цун хьоанал а.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленум хиннача тIехьагIа паччахьалкхента шура дуза дохкара цу долалуш хиначул кхы а лакхагIа социалистически декхараш тIаийцар оаха. Масала, паччахьалкхента шура йоахара шера план Нохч-ГIалгIайн автономе 60 шу! из шийн лоIамагIа Россена юкъеяха 200 шу дезача дийнахьа кхоачашъе совгIа баьб оаха. ХIаьта из дIакхоачалдеш хилара дIаьх пхьанкха тайнара шоаш а яц са.

[illegible]

хамерча доярка Х. Костоева.

Толаме къахьега доаркашта геттара доккха новкъостал ду бежа Iуша: П. Ребикова, В. Бондаре, А. Кузьмикова, И. Литвиненко. Шийн хенахьен тешаме ду цар шоаш хьадер. Масала, рационах дийнахьа хIара Iатта 60 килограмм моша, 3 килограмм концентрированни доакъар лу оаха. ТIера хIамма ца йоалийташ из деррига дIакхоачийт цар доахана.

ДукагIеи кIеанигIеи шура луш доахан да ферме. Доаркаша шоашта хьеттача тайнара дукхагIа шура лучарна дукхагIа а кхоачийташ хIара Iатта къаьст-къаьста доакъар дул бежа Iуша. Бехьдар аьлча, хала дале а ишта болх бича пайда а пайданегIа да, хIана аьлча бежа Iушта доагIи доакъар доаркашо дьийхача шурех тийша да.

Дикдар ала доагIа тха ферма ветеринарни фельдшера Сайдаров Мусах. Цо хьинаре, шийн гIулакх дика ховш кхиьетар бахьан долаш укх шера Iодьича Iаьсса пхьанкха котъера дохинадан тха, хIаьта уж 812 да тха. ХIара бIаь Iатта тIехьара хьойсталаьд 70 Iасил. ДIадо йодача хана ферма доахана Iул тоадара дика торо я из.

Коллектива къахьегам вIашт[illegible], цар бахьаре моральни а материальни а болам сообаьнар доккха новкъостал ду сона колхоза председатела А. Булова, партком секретара [illegible], [illegible] нертерча зоотехника [illegible]. Укх ферме оа боагIаш [illegible].

[illegible]

ФЛЕБЕЛЕЦА ЦХЬАН ТХОВНА КIАЛ

1837 шера цIи хезача немецки педагогеи школе даха ха йоаца бераш хьалкхедара теоретикен Фребель Фридриха Бланкенбурге хьайиллар «ДIамигача бераштa ловзаран занятеш яран йола учреждени». Цун практика тIа цо хьакхелла школе даха ха йоаца бераш хьалкхедара йола шийн система. Цул тIехьагIа ка дIаяьржар тайп-тайпарча мехкашка. Городе цхьа берий беш йолча дахар тхо ГДР-е цун идеяш творчески дегIа мишта кхувл зо аьнна.

Iуйрийна ю занятеш дIамига бераш чIоагIа раьза долаш я. Тахан уж хетаьй «бургац» яхача темана. Из ловзар деррига бераштa доваш да. ХIаьта а кхетадь дий хьогI цар нох доахка деррига хIамаш? ХIаьта ловзаш царна ховш: бургац герга, мIаьза, шаьра я. Из ала, хехкалла, кхуъеалла могаш я. Юха а юха а тIаздолх уж шоаш гучадаьккхача дIамигача хIамах корадаьча деша, ниъса бIаргадайначоа. Воспитательница Оле Мартас хьалха оал: «Бургац согахьа йоагIа, тIаккха хьогахьа йоагIа...» Берана цу сахьате хьаллоац илли, хIаьта бургац цхьан бератара вокх берага кхоач. Занятии чакхйоал сурташ дехкаш: бераш чIоагIа дегаш айдена гIерт шоашта сагена герга хIама кахьата тIа йилла.

Оле Мария — ГДР-е болх беча лаьрхIа педагогически образовани йолча 52 эзар гаргга болча воспитателех цаI. Бераш дезар тайп-тайпара знанеш, фантази, сатоэар — уж да цунна хетачох из професи йолча сагах дахкна дела гIуланхаш. «Фребела чIоагIа декхарийла да тхо. «Берий дукхьа деха вай!» яха цун вахара девиз са а са дукхача коллегай а девиз а хинна дIаэттад», — йоах цо. Фребела бокхяа лоархIам бера бера ловзара, из хьалкхеру дуне довзийт цо цунна».

Матиаси Штефани теннийн цIенах бенна бондиг ремонт еш ба. Мануэлан Лайкен медсестран лори хиннад Андреа. Юлия, Фалько, Андреас «конструктора» хIамаех гIала еш ба. Саша уйла тIахйта ва мозаикена, сурти басараши лохаш воал...

Цу занятешна тхона йоаз Белге Хайди. Вейдерча педагогически училища кхоалагIча курса студентка — из практикаx я. Ши шу даьннад цу лешара заведене Фребель Фридрихa цIи лелаю. «Дешарах ма йол айса хержа професси дукхагIа еза а лу цун сий я лу аз», — йоах Хайде. Дешара хIандарча боарамо доккхий хIамаш дIадех итт класе яьккхачул тIехьагIа ухкала ухарашкара. Дешара программана юкъедехьал общественни Iилмаш, педагогика, психологи, физически музыкальни предметаш. Iхеталеш да фребельски педагогически система дешара процессах доалла дакъа долга.

Ма гIадгIоргвар, из дийна йолча хана цун берий бешамаш па делайтаи сопаль хинна Фребель, шийн идеяш укхала ГДР-е хьадолиа доккхий гIуланхаш деш бIаргадайча.

ФЕЛЬЦ Сузанна,
ГДР журналистка.
(«ГДР Панорама» — АПН).

Дуне фазол дехьара

ЛИССАБОН. ХIанз йоалаш йола правительства конституце положенеш хувца гIертара а паччахьалкхен Iандала орган дIахо лоархIаргIйолаш революционни совет дIаяккха аьнна яьча решенеша а хьадза ноаш дукхьала хилар хьахтайкадеш дукхача мехка демонстраци хилар укхаза. Йолхоша, ахархоша, демократически организацей викалаша, профсоюзни активисташа (сурта тIа) парламента дIанена хьалхашка гул а бенна цIенхаштта критика йир апрельски революцена кхерагI мел дьянар хьнада дIалаккха гIертача доал деча партей политикана. Цар белгалдаькхар Португалега доахка аргахьара декхараш пхьанкха тайпа а ла йиш йоацаш айденнилга а, къахьегамхой вахара хьал тоIадалилга а, цхьанкха тIахьожам боаца маьхаш айдаьлга а.

АДИ—ТАСС сурт.

«Китайски пена» чухьнахьа

«Хьаалал, малав хьа доттагIа...»

Японо-китайски дипломатически отношенеш юхаметтаоттаь 10 шу дала дуккьал цхьа бутт мара ца бисача хана юбилей догаза яннхар кхерам болаш шIенхаштта бохам эттар шин мехка юкъе. Деш дола къамаьл, ма дарра аьлча, дунен шоллагIа тIом болча хана японски военщино Китае даь зуламаш бекказа доахаш Къулба-Малхбоален Азерча вокх мехкашта дукхьаларча японски агрессе масштабаш геттара кIезигъеш дола нерда японски учебникаш бахьан долаш эттача къовсама хьакъехьа да.

Цу къовсамера исторически бакъдар бIаргагуш событеш харцахьа йоахаш хилара дукхьала йолча Китайгахьа дале а, дукхха моттигаш а китайски оагIув боккъонца бакъ хилар шеко тIа оттадеш.

Дукха юкъ юкъе ца йолаш ираз доаде денна уж учебникаш араэолача ханна кийсъелар японски прессо шIенхаштта уйла тIаяхийта йола событи. [illegible] Пекинан юкъера тIема бувламаш чIоагIдарга болача накъагIа баьнкха керда гIа» — ишта дар Японера китайски посол Сун [illegible] къаман оборона Управлене начальник, М. [illegible] волча вахарах газеташта хиттар. Цу дена непайоазон теркам тIабахар кхетадеш да: [illegible] аьлча а, КНР 1972 шера отношенеш лертIаьлхачул тIехьагIа дена полномочни викал эггара хьалха а официально а Японе тIема ведомстве вахар ма дарий из.

Китайски посол эггара хьалха вахa УНО хиннавале а, шин мехка юкъера тIема бувзамаш дIадоладалар хьалхагIа хиннад. УНО викал Иваасима ихи шу хьалхагIа КНР-е веннача хана. Дунен шоллагIа тIом чакхбьннача тIехьагIа японски тIема делегаци эггара хьалха йихьа яиш яр из. Цу хана дена массе тайнарча, цхьабаьнла, массаза а ядар мо, лакхагIча боарамера низаш тIема делегацеш дехнаш дийннад Пекинан Токионен юкъе. Шерьеннай вIаши тIема дешара заведенешка деш нах лIа-хьа ях [illegible] эггара лаьча герзашцара низаш боккъонца допаргa кхачналца йолча контактий спектр а.

Сенн бегам тIауна Японецара тIема бувзамаш чIоагIдарга долла накъаш тIатеIIа лохаш болча китайски доладерий? Специалисташта хетачох японски тIемахошпарен тIема-промышленни комплекса викалашцарен отношенеш кIоаргъяра даькъе лерхIача лоархIамеча хIамаех цаI да гербий кердегIа дола тайпаши уж хьадара технологии Японегара хьаэца гIертилга.

Цхьаькха бахьан — КНР лидераш Токио белгалдарча политически гIозарий антисоветски тенденцеех пайда оца, мохк шоай антисоветска политика орбитана юкъе баьхьа гIертилга. Цу хана Пекино хьайлахьац Японе Алера шийн тIема-политически лоархIам айбелга. ВIашагIкхийттача Штаташцара тIема гIуланхаш чIоагIдолга ловш ше хилар. Китайски викалаш массаеса а хоаш цкъа дийца IоIйнабан, герзашцарча низашта шоаза дукхагIа ахча дIахеца доагIар Токиос. Китая «Тамаш ергьяцар», нагахьа санна Япони кертерча тIема державе цаI а хинна дIаэттача, и. дх. дI.

Ала деза, 70-гIа шераш юкъедахача хана а тIехьа, тIема даькъера Пекиннцара контакташ дIайолалуш мара лохиннача хана. уйла еш дунах корта лозабе белаизар Токио цу даькъе цхьанл леладу гIулакхаш чIоагIделга «ловча» китайски кулгалхошта мел [illegible] хинна жоп лургда хара. «ВIашин барта хилара» ларде уллар японо-американски «кхерамзлен договор», шийн тIема машин чIоагIъяра тIаберлабаь Токио юкъ китайски оагIоно гуччахьа хьалюаиаш хилар а хIаьта ишта Азерчен Гаьнарча Малхбоалерчен хьала мах бара гIуламха загарларий геттара вIашкадоагIаш хилар.

ТIема ведомствий викалаш юххьанца дIа-хьа бахар кхайлабхьар духьа тIаккхелла хинна кхоллар тоьал сиха дIадаьккхар гIера. Юххьанца «частни нах» а хинна Китае ухар отставкера УНО членаш бола а, цхьабаньда, цу организацешара айххь бувзамаш хоададанза бола а лакхерча гIулакхаш тIа лаьтта нах. Уж хьийкаб тIема объекташка а НОАК лични состава тIема кийчонга а. Деррига а теркалдича, шоаш селла Iымерза уIаццара раьза хинна юха цIанхаьчача. «Дейли йомиури» яхача газето бьча ховмах, Японе сухопутни низайн ВВС ен инаралаш хинначар общество вIашагIъеллай шин мехка эсараша цхьана леладу гIулакхаш чIоагIдара гIо дар дукха. Цун членаш а хинна дIаэттар отставке баха японски эскара лакхера чинаш дола шовзткъе итт совгIа саг. Шоай коллегел тIехьабиса ловш бан китайски тIема форда кийй базашка массехазза хинна японски адмиралаш а.

Пекине кердагIа йола тIемз техника эша гIертар тепкал ца деш Iанзар американски «Iовжала базар» ераща цхьана лоархIамеча китайски рынках шоашта чIегиг яккхара дукхьала боала Японе тIема-промышленни комплекса викалаш а.

Отставкерча тIемахой когаметта кIезиг-кIеанга увташ дIаувтта баьлар действительни службе бола чинаш. Кепайоазоно деча хоамегIа, дукха ха йоацаш Пекине хиннай тIема хьакъехьара информаци дIа-хьа ийраи Азерча тIема политически хьалах лаьца консультацеш яран КНР-еара бувзамаш агапегIа шерделга дуваш вола къаман оборона Управлене официальни викал ХIанз. Пекине лертIарал кхачаш а деш дукхьал из де лаьрхIа къаьстта программа кийчъьй УНО-с.

ХIанз Пекин серд «японски милитаристски гIозаран та» дунен шолласIча тIема событеш харцахьйоахаш юцарах. Японе просвещене министерство бехке ю «милитаристски уйлаш хьакъхьоаш хиларах». Баьхьар аьча хьалха хиннача тIанзарчен японски инаралашта массадара бувзамаш хьалдоаттадеш тIема рассадаш алахмахкара а тIема гIулакхашта США-ве Китайчен дукхагIа тархане ра а Токио хьалхееш бола китайски лидераш шоаш гаьнара лар гуш йоачача шоай политиках хьанина [illegible] цаш болчоа хара да гIулакх.

Игорь ЛЕБЕДЕВ,
(АПН).

КАССЕТНИ БОМБА—НАХ ХIАЛАКБУ ГЕРЗ

Оахарий хьесапе гIулакх — ПДС хIалакьяр — дага долаш израильски сионисташа лелхийт зуламе герзаш.

Дунен сообщество ца лоархIаш, дукха нах бовбу герзаш лелхийта боккъо да луш йола дунен халкъашта юкъерча бокъон бораиашон дунен халкъашта юкъера конвенцеш теркал ца еш, геноцида политика лелаеш Израила вделстинени ливански халкъашта дукхьала уж хIаландеш беча тIем тIа шерра юкъейоаланй, хIанз массанена а гучадаьна ма хилара, кассетийн шарикойн бомбаш, шариковни фосфорни снарядаш, газаш, напалм, лелхаш дола кхоарч. ХIаьта дукха ха йоацаш бомбаш еттам юкъедоаладир геттар керда герз — «вакуумни бомба» оалаш. АПН тIема обозревателa В. Морозова дехар дарца цу зуламерча цхьан герзах — кассетни бомбах — дуйц тIема эксперта инапал-майора-инженера Ю. ЧАПЛЫГИНА.

— Официально бакъдаь да израильски агрессораша Ливане дукха нах бахача гIоролашкIа американски керда кассетни герзаш лелхийталга. Шоай хана американхоаш Вьетнаме шоаш лелхийтар кассетни герзаш. ХIаьта хIанз цар уж эрга а даьхи Израила чIаденнад. Ливане агрессенийн тIом беш практически тахка аьнна.

Конструкцега диллача кассетни бомба авиационни бомба корпус я (из кассета ю) йоккха массехк итт автономни бомбий чу а йоаллаш. Самолета тIера Iоккхоссаш (уж бомбаш лелаю американски Ф-4, Ф-16 яхача самолеташ) шин даьнках лаьтта кассета взрывателе хьалл[illegible], хIаьта дIааркхоаш сихха [illegible] ха бомбинкаш. ВIашт дикка гаьна йолха бомб[illegible] [illegible] цхьабола никъ баь [illegible] ча лелх. ХIаьта цар г[illegible] бIаьи метраш [illegible] ча мел дола хIама хIал[illegible]. Цу тайпара я, масала, «[illegible] тер бомб [illegible] яха [illegible] нанеи бомбаш. Кхы тайпа [illegible] я кассетни бомбаш — «Марк-20 Рок[illegible]». [illegible] бола [illegible] [illegible] парнаца.

[illegible]

[illegible]

(АПН).

Шин халкъа дуьхьала ю [illegible] дага тIом беш болча Сальвадора марионеточни режима [illegible] гIо дина а США. [illegible]

СУРТА ТIА: [illegible]

ТАСС фотохроника.

КХОАНА—СОВЕТСКИ КИНО ДИ

НОХЧ-Г1АЛГ1АЙЧЕ КИНОИСКУССТВЕ

Шерашера шерага де г1оьх вай мехка искусства тайпашта юкъе а дукхахчу наха дукха-деладенна кино. Цо майрра вай вахара юкъе а дена д1ачоаг1денна. Кино даим а хиннад къахьегамхошта идейни, нравственни кхетам луш дола коммунистически парте г1оьнча. цо г1о ду коммунистически дег-уйла а долаш уж кхебе.

Киноискусства, къаьста вай мехкарча, производенеш вахара гарга хилар дукха ло-стамаш долаш да. Гонахьара вахар, наха юкъера г1улакхаш, уж да кинематографа ларде эцар а терко ер а. 1979 шера, 60 шу дизад Советски кино хьахиина. х1аьта х1ара кино болхлочунна дег чу диййшар Л. И. Брежнева аьнна «вай кинофильмаш ниса довзийт социалистически общества истори, кердача сага дог-уйла, кхы а гаргаг1а б1аргагойт советски вахара хьесапа дагна оаг1онаш» яха деш. Цо ишттa да а да, вай экрана вахар халкъа вахар да, цо заманна г1а боахаш я.

Дикка моттиг д1алоьцай киноискусства вай мехка ерригача республикай вахаре. Ший истори да Нохч-Г1алг1ай киноискусства а. 1920 шера 6 мае «Кинематографе оборудоване а инвентара а учетах» аьнна долча Терски революционни комитета Приказо духхьашха д1адоладу лоаман мехка кино г1улакх. 1926 шера 12 сентябре «Грозненский рабочий» яхача газето язду: «Сийлахьа меттаз-бар» яха фильм нохчий мехка кхаьчад яхаш. Цо ди доккха цlей санна хиннад. Цул т1ехьаг1а дукха ца говш Тифлисера ийше дахь «Бодата г1аргг1ураш», «Цуй т1ахьехам», «Мишта хьалъю большевикаша паччахьалкхе, мишта култалду цар цуна», «Сий дайнарий б1оаг1а юкъе» яха картилаш. «Покъалда къовсам доаттабар» яха юрта боахама темах дола фильм. Картинаш т1а хиина йоазув хьаьбоккхаше а нохчий меттал доадаш хиннад.

1945 шера город Орджоникидзе хьаю кинохроника республикай юкъара студи. Х1ара к1ира арадувла доладу «Къулбаседа Кавказ», «Халкъий доттаг1ал» яха киножурналаш. Цу журналаша культура дааьнъе дикка в1ашказ Кавказа къамаш. Хьакхолла доладу цар исторех наха дола хроникально-документальни фильмаш. Т1ехьаг1а хьакхолл «Казбек - Каспи» яха Тирка т1а г1олла еш йола кинопутешестви, «Городе Гроз-

не» яха вай республика столицах йола киноочерк, «Михах дола илли» яха Шерипов Асланбеках болча дагалоацамах дола фильм, «Лоаман кхалнах» яха Нохч-Г1алг1айчен кхалнаха хетадь журнал, кхыдараш. 60 шерашка кинорежиссераша Татаев Илеса, Дюков Виктора, оператораша Кузненко Валере, Прихолченко Василе, археолога Виноградова, звукорежиссера Беспалов Вадима хьакхолл массехк короткометражни фильм, царех да «Малхага кхаччалца ши километр», «Аьрзей ч1оже», т1еххьарча хана даьккхад «Лоаман новелла» яха художественни фильм. «Даймохь» яха музыкально-фольклорни фильм, кхыдараш.

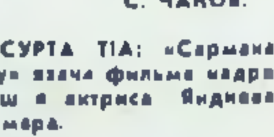
Ишттa белгалбаккха белам ба, Нохч-Г1алг1ай паччахьалкхен кино учрежденешка алхха т1ехдика къахьегаш хьабоаг1ача киномеханикий, инженерно-технически болхлой, кассирий, контролерий къахьегам. Дукхача хана лена Советски района Хьала-келай яхача юрта киномеханик волаш, наха дукхавезаш хьавоаг1а Э. Зауриев. Эгтара д1ай1хаг1а дола дешаш ала доаг1а Назрановерча районни киносета киномеханиках Ведлижевх. Массехк шу хьалха республика киномеханикашта юкъе нохчех, г1алг1айх цаI кхалсаг лацар, х1аьта х1ано уж йиитта а. Царех я дика къахьегаш хьайоаг1а Гудермесски района Энгельс-Юртара киномеханик Даикаева Роза.

Шоаш хьоккхача фильмашца кагирхошта т1ема - патриотически кхетам бала г1ерташ къахьет Шалински райкиносета (директор Бибулатов). клубни болх дика оттабаьб Ачхой-Мартановски райкиносета (директор Далаев). дикаг1дола советски фильмаш ма хулла дукхаг1ча наха довзийта г1ерт Назрановски райкиносета (директор Осканов).

Республика киносеташа чакхбоах боккха, наха идейни кхетам балара болх. Цу г1улакха д1акхухь кинофестивалаш, тематически кино хьокхар, фильмай к1ира, кердача фильмай премьераш.

Республика кино учрежденеша шоай социалистически декхарех дикка доарх1а а еш цхьайтталаг1ча пятилетка шоллаг1ча шера план мехка а республика а юбилеяш хьат1ахкоачаш кхоачашъе лерх1 Лерх1ар цар кхоачашдергхи л а р а х шено иц

Х. НАСУГАЕВ,
НГ1АССР паччахьалкхен кино метозкабинета директор.

Лакхаленга бодача накъ т1а

Укх т1еххьарча хана республиканески газеташ т1ара, «Советски экран» яхача журнала т1ара дикка айзай аьна кет кинодезарашта Х. Нурадилова цlераг1ча Нохч-Г1алг1ай паччахьалкхен драматически театра актрисе, Нохч-Г1алг1ай АССР заслуженни артистка Яндиева Тамара. Х1аьта къаьстта а из, цун кхоллам, актрисай талант ийза хургье Тамарас ролаш ловзаьча «Лоаман новелла», «Азербайджанфильм» яхача киностуле даьхача «Бабек», «Со юхавоаг1аргва» яхача фильмашка хьожараша.

Укх деношка геттара боккха кхаъ хилар Яндиевас ловзаю ролаш езаенна болча наха. Грозне рча «Космос» яхача кинотеатре хилар цо керттера роль ловзаеш долча «Казахфильм» яхача киностуде даьккхача кердача, «Сармана шу» яхача фильма премьера. Цу фильме Тамарас ловзаю ший къаман кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеча уйгурски йи1ий Маимзана роль.

Уйгураш яхача къамо XIX б1аьшере Туркестане дузьале ю шоаш лоал лоаттабеча б1аьхийна наха. Царна хьалкхьале, уж шоаш коотамукъал аикка т1ахьет йо1о, ше а денала, турпала г1улахкаш гойташ а Маимзан.

Белгалдаккха безам боаг1а, Яндиевай ролаш наха динадар де г1ерташ, дог ц1енача накъа ролаш хилар. Цун турпалаша 1омаву оамалашца доза хила, цар шоаех теша а ву. Цу тайпара да «Сармана шу» яхача фильма Тамарас хьакхолла Маимзана сурт-сибат а.

С. ЧАКОВ.

СУРТА Т1А: «Сармана шу» яхача фильма кадра гуш а актриса Яндиева Тамара.

Укх деношка Грознерча В. И. Ленина цlераг1ча культура Двореце дешара шу доладаларе шоай традиционни августовски совещани д1аяхьа, караг1льннараш белгалдаха. кхоачамбоацараш д1адахара накъаш дувца гулбелар республика школай кулгалхойи хьехархойи. Цига дакъа лоацаш хилар КПСС обкома секретарь М. О. Булуртанов, Нохч-Г1алг1ай министрий совета председатела заместитель Т. У. Махмудхаджиева, ВЛКСМ обкома хьалхара секретарь Г. Х. Эльмурзаев.

Совещани хьаеллаш Нохч-Г1алг1ай КПСС обкома 1илман дешара заведенейи отдела заведующе Р. Н. Тимошенкос дош делар республика просвещене министра заместитела Г. Б. Кучеренкой-на.

— Советски общества даьхача керттерча толамех да наггахьа мара дийша саг ца хиннача нохчийи г1алг1айи къамаш ликбезашкара дикка дешара система йолча республикага кхоачадаь хилар, — аьлар Г. Б. Кучеренкос.

Поакхо с мегаргйолча г1улакхех да вай республикера школаш а йерригача мехкара школаш мо бераштa юкъера образовани ялара системах болх беш хилар. Кагирхоех ерригa 100 процент болчар чакхйоакх бархl класс. х1аьта цул т1ехьаг1а цхьачар д1ахо а школашна деш, х1аьта вожаш а юкъара образовани луча заведенешка дешаш хул.

Д1адахача дешара шера республика юрташка болх беш хиннай юкъара дешар дешаш йола 411 школа. цига дешаш хиннад 168.5 эзар гаргга бер. Эргадаьннад юртарча школа вахар. царех дукхаг1йолча школашка я кабинеташ ,мастерскеш, лаборатореш, спортивни залаш, столовеш, библиотекаш.

Дикка болх- баьб школай дешара-материальни база ч1оаг1ъеча даькъе а. духхьал д1адахача шера хьалъяьй цхьайтта школа, къаьнарча школашта хьат1алий шиь пристройка, шийтта берий беш а ясли-сад а. хьехархошта чубаха кхоитта ц1а.

Белгалдаккха деза, тахан школашта хьалхашна дотта декхар берашта хьехара дикал доккъар, къахьегама, нравственноста кхетам балар, дешархой общественни къахьегама кийча болаш кхебир хилар. Республика дикаг1болча хьехархоша из

КХЕТАМ ЛУШ КХЕЕ Т1ЕХЬЕ

Хьехархой августовски совещанера

кхета а деш цахаддаш дешара-кхетама балха пайданег1а хургйола формаши методаши лех. Курал а еш цlераш йоах вай хьехархой: В. Г. Проловой (Грозне ра № 1 йола школа-интернат). Э. Г. Ибаковай (Наурски юкъера школа). М. А. Муслиевай (Мехкетински юкъера школа), Е. Б. Аушевай (№ 3 йола Назрановски юкъера школа), кхычар. Цар лакхара хьоккхамаш гойт шоай балха т1а, цар х1ара урок цаI вокхох тара йоацаш, уйла т1айохийташ кийчъяь хул.

Бакъда, х1анзчул т1ехьаг1а де дезараш, д1адаха деза кхоачамбоацараш к1езига дац.

Эггара хьалха белгалдаккха деза республика дукхача школашка бераша бархI класс чакхъякккалца ца дешилга, х1аьта школера д1абахача уж юхабоалабе дукхача директораша, хьехархоша хало ца елга. Нохч-Г1алг1ай просвещене министерство хьежача цу тайпара моттигаш гучаяьннай Ведана, Наурски районий школашна. Цу тайпарча, тесса дитача берашта караг1дувл цхьацца эуламаш. Д1адахача дешара шера хьалхарча лахбетта школай дешархоша боккъонаш телхаеш а эуламаш дувлаш а 395 моттиг нийсъенний. Дукхаг1ча даькъе ужаш ба Гудермесски, Шалински, Урус-Мартановски, Малгобенски, Наурски районий, город Грозне школай дешархой. Цо теркал де деза школай кулгалхоша а хьехархоша а.

Дешара-кхетама балха аггара хьалха пайда эца белаш ар урок я. Хала хете а к1езига бац духхьал яьй аьнна алийтара урокаш еш бола хьехархой. цар урокаш структурага, методикага диллача эргаш яц. Цо гучадаьнна ,республика просвещене министерства болхлой тайп-тайпарча школашка урокаш д1аяхьарга хьежача Масала, Ведана района школашка эрсий меттала дешара техника мишта1 хьежача 21 процент дешархой лертт1а 1одеша ховш хиннабац. Цу тайпара дешаш ала йиш я Новотерски школа хьехархочун Ж. Г. Хамзатовай. Алпатоверча юкъерча школа хьехархочун Т. Н. Пожаровай, кхычар урокех. Керттерча даькъе урокаш во хилар бахьан да школа завуча, директора цу г1улакха йоакхо ца елга, урокаш дика д1алхьарга ца хьажар.

Хьехархо, цунгара масал ийцу дешархочо, х1аьта дика масал гойтар — из хьехархочун декхар. Бакъда, цхьайолча хана хьехархой дешархоя ца товш, дай-ноанойи хьехархойи уйла цаI йоацаш моттигаш нийслу. Цу тайпара моттигаш нийсъеннай №№ 7, 15, 13, 56 йолча Грознерча школашка, № 1 йолча Новогрозненски школе, Гудермесски школашка. Из нийса дац. Дай-ноаной, хьехархой уйла цаI хила еза — кхуш йоаг1а т1ехье кхетаме кхеяр.

Дукха кхоачамбоацараш да х1анз а къахьегама кхетам луча балха. Ишттa №№ 21, 50, 58 йолча Заводской района школашка во оттабаьб из болх: т1ач1оаг1ъяь шоай базови предприяти яц. школа чакхйоаккхача кагирхошта цхьаккха балха говзал 1омаяц. Цу тайпара латт из г1улакх Сунженски, Урус-Мартановски, Малгобенски районашка а. Ишттa да таханарча дийнахьа терче е эзаш дола кхоачамбоацараш х1аьта уж д1адахара т1ате1Iа къахьега дезарех ба хьехархой, воспитателеш, халкъа образоване болхлой.

Цул т1ехьаг1а Г. Б. Кучеренкос яь доклад юцаш совещане къамаьлаш дир город Грозне халкъа образоване отдела заведующе Е. Л. Гельмана. № 11 йолча Грознерча юкъерча школа директора Л. А. Пуховицкаяс, Назрановски района Яндарерча юкъерча школа классал а школал а араххьа беча балха организатора Х. Х. Султыгова, кхычар.

С. АРЧАКОВ.

Вежарашха долча Нохч-Г1алг1ай халкъа автономе 60 шу дизара хетаю

Дукха къамаш дехача вай Даьлам дерригача халкъашца цхьана Закарпатья къахьегамхоша белгалдоакх Нохч-Г1алг1айчен автономе 60 шу дизар.

Цу дезача денна хетаь мероприятеш чакхйоах город Ужгорода тайп-тайпарча предприятешка.

Къаьстта сакъердама ер городерча «Москва» яхача центральни кинотеатре хиина царах цаI. Укхаза гулбелар зрителаш — города тайп-тайпарча предприятей, учрежденей, дешара заведеней вакилаш. Къамаьлий тема: «Церова 1аддал — Кузнецов Николая г1оьнча а соратник а». Из в1ашаг1кхетар хьадийнир кинотеатра директора Носков Анатоле. Цо аьлар: «СССР кхоаь 60 шу дузача укх шера вай белгалдоаккх Нохч - Г1алг1айчен автономе 60 шуи из ший лоlамаг1а Россена юкъехха 200 шуи дизар. Дог тозадоинташ дола деза цlей. Карпатски лаьттан т1ара д1айха моаршал доьхийт вай алай йижарашкеи вежарашкеи церна дикий мел дар хилар а ловш».

Гулбеннараша хьалхашка хьаеллалу Нохч - Г1алг1айчен къаман орнамент, Советий 1аьдал баьхан долаш лийтача къовсамхой — Азриев Г1апурен Шерипов Асланбееки — образаш хьоттаеш дола сурташ. Укхаза да Нохч-Г1алг1ай АССР карта а.

Цул т1ехьаг1а «Сильные духом» яхача Медведев Дмитре романа т1а вувцача Церова 1аддалий (Володян), г1алг1ай халкъа вакий образах, «Ровнена юхе дар хьа аьнна зода баш къамаьл дир Ужгородски музыкальни школа директора белоруса Донец Анатоле. Цо дийцар сий долча патриота къонахчалахи дикалахи, фашистски т1ьрахой х1алакбеча цо доьккха дакъа даьца хиларах.

Медведев Дмитре книжкаш ч1оаг1а товтташ хиларах, Советски Союзе дезача кхоча къаманий меттала уж кепатеха арадаьха хиларах дийцар гулбеннараша машинккаьа транспорта ветерано яхаза Джанаев Сапарг1ал.

Церова 1аддал ваьча а хьалхайннаца а лаьттан т1а ше хиларах дийцар укх мугlарий автора. «Из, — белгалдаьккхар цо, — 1имерахем къамаьршачен наьха, ший тайпара хоза 1алам долаш лаьтта да. Из сона дег чу дассар цу залиьа дукхача къонгашен маткарашен шоай къона вахар д1адаьнача интернациональни вошала даьэа из хиларах а.»

Г1алг1ай украинцийн бувзамашта, шин халкъа доттаг1ала хетаь кхы а лекцеш книжай, беседаш яьй. Царех а «Г1алг1ай поэзией произведенеш Украине», Т. Г. Шевченко «Кобзарь» вежараша долча г1алг1ай халкъа меттала», «Г1алг1ай позлашца в1ашаг1кхетараш беседаш яхи дег чу десараш» яхараш санна йола лекцеши беседаши.

Из тематика книжкай Закарпатски областной библиотеки болхлоша, белгала аьнча Царик Еленас, Малетовская Натала, Пиронко Галлоз, кхычар. Цу тематикан лекцеши беседаши яь №№ 2, 7, 8 йолча Ужгородски юкъерча школашка.

Х1анз «Граждански т1ема шоллаша Одесчина лаьттан т1а г1алг1ашта караг1дийна турпала г1улакхаш», «Херсонщина Нохч - Г1алг1айчен цара бувзамаш» яхараш санна йолча т1емашта материалаш кийчъеш ба Закарпатски областной библиотека болхлой. Города базача наха юкъерг1а цар уж.

Уж дерригa г1амаш — вай халкъий доттаг1алан вошалон знзеш. Уж даим хургдолаш хозаш да, уж массаза а къона наггарга безамцара вай уйлаш санна. Вай лоамаш а мо мара наргдолаш даи уж.

Олег БОРТ,
литературовед.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ВЕТЕРИНАРНИ СЛУЖБА ДЕКХАРАШ

Республикерча ветеринарни болхлой керттера декхар да [illegible] хьайбаш дебадари цар продуктивность лакхъяри дукха [illegible] къовсам лоаттабар. Из кхета а деш, дукхача специалисташа къовсам лоаттабу хьайбашта хулача даларашца. Царех цайрий мегарг болаш ба: Ю. А. Латышев — Грозненски района опытнохьонхама боахама керттера ветеринарни лор, Б. Сайдулаев — Шалински района «Зори Кавказа» яхача совхоза керттера ветеринарни лор, А. Ахмадов — Шелковской района «Коминтерн» яхача [illegible] керттера ветеринарни лор, В. Прун — «Московски» [illegible] керттера ветеринарни лор, кхыбараш. Довкъарий ч1оаг1а база хилар, [illegible]

Х1аьта а республика хьайбай боахамера ветеринарни хьал парти правительствай хьайбай боахам д1ахо дег1абоалабара даьнъе хьолташна оттадаьча декхарашка хьежача дац. Х1аьта дукха ха йоалаш хиннача КПСС обкома бюро цун мах ниййа а бир.

Цхьадолча боахамашка дукха доахан довш хилар ч1оаг1а 1атаь паччахьалкхен планаш кхоачашъяра. Х1ара шера юкъера даьрх1ача 6 эзар бежан 40 эзар уста1ей гаки, 20—23 эзар хьакхи да республика колхозашкеи совхозашкеи. Цу [illegible] хьайбаш [illegible] республика боахамашта х1ара шера 7—8 миллион сомо [illegible] хилар.

Хадахете а, наха дийцаг1а [illegible] г1улакх хил шера а Магала, хьалхарча [illegible] [illegible] 415 бежан, 2455 [illegible] 23 эзар [illegible] [illegible]

единене Шелковской, Наурски, Ведански, Советски, Малгобенски районий боахамашка. Керттерча даькъе цуьна бехке бараш хьайбашта эша хьалаш в1аший1ехьдакха ца ховш бола боахамий кулгалхой шоаш ба.

Практикo хьахьоихаччух, доахни тайп-тайпарчей лишачен довзъяранна 1алашдеча, ахнаи 1ад даьтlенашна уж доаьадара дикаг1а йола методаш в1аш1ехьйоалача ветеринарни специалисташа хьийнаре дакъа ланарьх, фермашка зооветеринарни правилаш кхоачашъеча хьадолла 1алхьонам лоаттабарех бокъам пайда боал хьайбаш цамогаш1ейлаша хиннадарах. х1аьта ишттa цар продуктивность лакхъяран а.

Хадахете а, ишта ба [illegible] Урус-Мартановски района Мичурина ц1ераг1чен «Труд» яхачен совхозашка, Сунженски района XX партсъезда ц1ерагl-ча [illegible] Шалински района Куйбышева ц1ераг1ча [illegible] «Молочный № 1», «[illegible]»

лашка, Маг1албика района дерригаш а х1ана доа аьнна долча боахамашка болх беш бола ветеринарни болхлой. Цу боахамашка лерт1а кхоачашъяц ветеринарно-санитарни мероприятеш, карантинни режим хоалаш а мелхьит ветболхлоши, ветеринарни служба тесса дехка.

Республика хьайбай боахама доакха де ду х1ана а доакхи 1аьхара дусаш хилара. Хоиш да, племенной бола тесса битар уацачlена 1аьхий хьахилиийтарий хьал[illegible] ч1оаг1а 1алкъахо. Т1ахьи царех хьал[illegible] дехаш ма дий [illegible] керттера 1ул. Доахан 1аьхара дусаш хиларах [illegible] 13—15 эзар [illegible] ийа [illegible] республика колхозашка [illegible] совхозашка, ишттa [illegible] 100 [illegible] 30—15 процент [illegible] [illegible]

Хьайбаш 1аьхара [illegible] дусаш [illegible] Украина [illegible] ветеринарни учрежденешна [illegible] [illegible]

нарча дукхача областашеи республикашеи районии ветстанцешка [illegible] кхы дукхаг1а ца а еш искусственни осеменене пункташ ехьай. Из лича баьхьан хургдар вай республике а.

Массехк дош ала лоьра сона цхьайолча боахамий кулгалхоша ветеринарни специалисташка, шоай юкъарча доацаши долча балхаш т1ара а боахаш цхьа балхаш лайташ хилараx. Ветболхлой ветеринарни дешашца мара г1улакх довлийтеш ца хоиш сиг хуле чамаш я. Х1аьта а латтахьа санна хьайбаш цамогаш [illegible] урсаш хьечхаш доадеи литт аьнна хабар а дена боахаме вахача [illegible] хул ветеринарни лор а ветфельдшер. Мича махка аьнна [illegible] [illegible] Грозне вахан [illegible] Ветеринарни специалисташ [illegible] Шелковской района Ленина ц1ераг1чен «Путь к коммунизму» яхачен колхоза, [illegible] «Прогресс» [illegible] Шалински района «[illegible]», Гудермесски района «Терек», Назрановски района «Экажевский» совхозашка, Грозненски района Ленина ц1ераг1ча колхозе, кхыча боахамашка. Ишттa шоай г1улакх дайна [illegible]

листаш лелабарах доккха зулам доал боахамий ветеринарни службана. Ишттa кхыча г1улакхашта д1а-юха лехка мегаргьяц ветеринарни транспорт а. Цу дешашта къаьстта уйла т1айохийтаи хила беза боахамий специалисташ.

Белгалдаккха деза, хьайбай боахам дег1абоалабара декхар ч1оаг1а бехктокхаме хилар. Из кхоачашдеча хьинаре дакъа лацар — дерригача хьайбаш лелаерий а юртанарча ветеринарни специалистий а юкъарчаз доацаш дола декхар. Теша лоа, республика ветеринарни специалисташа, КПСС ЦК май еш (1982 шера) Пленума решенеш кхоачаш а еш, хьайбаш гайтама [illegible] хьайбай дегалдераш [illegible] шоай къахьегама [illegible] [illegible]

Б. ДИКАЕВ,
Нохч-Г1алг1ай 1илма-теxкама ветеринарни станце веккхаг1ваьча 1илман болхло, ветеринарни 1илмай кандидат.

ТЕЛЕВИДЕНИ

26 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.45 — Документальни фильм.
8.45 — «Дусти» яхача Таджикски ССР пхьеи халкъарий ансамбла концерт.
9.35 — «Рубенс — художника дипломати». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 1-ра, 2-г1а сереш.
11.00 — Производственни гимнастика.
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Пятилетка — т1ерана г1улакх». Документальни фильмай программа.
16.30 — Берашта аьлла1а йола документальни телевизионни фильмай программа.
17.05 — Къахьегама гайлен байрах лелаераш. Брянски машиностроительни завод.
17.20 — «Шахматни школа». Передача 5-г1а.
17.50 — Д1аола СССР халкъа артиста Ю. Мазурова.
18.15 — «Сага даьзни».
18.45 — «Тахан дуней т1а».
19.00 — «Азия». Кинообозрене.
19.10 — «Рубенс — художника дипломати» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. 3-г1а, 4-г1а сереш.
21.00 — «Хаъ».
21.35 — Баскетболах йола дуней чемпионат. Колумбера передача.
22.35 — «Тахан дуней т1а».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйренара гимнастика.
8.20 — «З1ийнашта юкъера ч1ом» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. 4-г1а сери.
9.20 — 1илман-популярни фильмай программа.
9.50 — «Мичах ю, дуранчаши».
10.15 — «Вай беша».
11.05 — Испански мотт.
11.35 — Мультипликационни фильм.
12.00 — Концерт.
12.40 — «Приключения принца Флоризеля». Субтитрашца йола художественни фильм.
14.45 — «Горизонт». Кагирхошта морально - правовой кхетам баларах. Передача 3-г1а.
14.55 — «Кхераме». Телевизионни художественни фильм (ЧССР).
15.00 — «Кердадараш».
16.30 — «Знаццlено». Телевизионни журнал.
18.00 — Киножурнал.
17.10 — Кхоана — кино Ди.
17.40 — Кинофикаце болхлошта хетадаь концерт.
19.10 — «Нохч-Г1алг1айче г1оалла».
19.30 — КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш — кхочуш! «Республика кхашка» (г1алг1ай меттала).
19.00 — «Самах кхерами ца Луна химически терзэ». Телевизионни документальни фильм. Автор — В. Думлев.
20.00 — «Бийса даьккхала кийла шун, бераш!».
20.15 — Хии х1алаш спортах йола дуней чемпионат.
21.00 — «Хаъ».
21.35 — «Гамбурга дола кема» яхача телевизионни художественни фильма премьера (ЧССР).
13.55 — Останкино концертни студе хьалхарачунца В. Астафьевна в1ашаг1кхетар.
14.45 — «Гамбурга дола кема». Телевизионни художественни фильм (ЧССР).
16.30 — «Кердадараш».
17.00 — 1илман-популярни фильм.
17.10 — «Салларий лелалар. хьехь толамаш ч1оаг1де».
17.40 — «Нохч-Г1алг1айче г1оалла».
18.00 — «Т1еххьадарчол каттар ду. критика ю, тьехамаш лу...»
18.30 — Кавказерча болхлошта хетадаь концерт (г1алг1ай меттала).
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Торпедо» (Москва) — «Динамо». Перерыва (19.45) — «Бийса даьккхала кийла шун, бераш!».
21.00 — «Хаъ».
21.30 — «Шаьрача ара лаьтта сет кийнар» яхача телевизионни художественни фильма премьера (ЧССР).

27 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.45 — «П. Леденцова кхьевин». Фильм-концерт.
9.50 — «Рубенс — художника дипломати». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 3-г1а, 4-г1а сереш.
11.00 — «Кердадараш».
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Советски кино» Декна хетадаь кинопрограмма.
[illegible]

РАДИО

26 АВГУСТ

6.40 — «Юртара вахар» (г1алг1ай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.35 — Передачий программа (г1алг1ай меттала).
8.15 — «Знаццlено» яха радиожурнал (нохчий меттала).
8.45 — Инструментальни музыка (г1алг1ай меттала).
11.15 — «Хьалха латт коммунисташ». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Дикка темашта» (эрсий меттала).
11.40 — Реклама.
11.55 — «Къахьегача белхалоера т1а — 1983-г1а шу». Зарисовка (г1алг1ай меттала).
17.15 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — «Микрофонаца Грозне т1олла» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
17.31 — Концерт (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (г1алг1ай меттала).
18.30 — Хоамаш.
19.00 — «Дега хьахамаг1а» (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Музыкан школа толхеламаш». Музыкально - литературни композици.
18.37 — Инструментальни музыка.
18.53 — А. Боллов лоалла духараш.
19.19 — Шера хьаьнача лиарий концерт.
20.00 — Хьахара музыка.

27 АВГУСТ

6.40 — «Юртара 1уйренаш» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан никъ» газета обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.35 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.05 — «Къона салам ду». Концерт (эрсий меттала).
[illegible]

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; белхахоша секретара — 9-24-00; партийни вахара — 9-23-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмай — 9-24-07; корректорски — 2-89-08.
НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 9-24-00; отдела партийной жизни — 9-23-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорская — 2-89-08.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоатген денош

«Грозненский рабочий» изда услотаn типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3743.